

Sammanfattning av årsrapporten för havs- och fiskeriprogrammet 2019

Programmet för den Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF) 2014-2020 består av stöd för att utveckla ett miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbart fiske och vattenbruk i Sverige. Dessutom ska det realisera delar av EUs integrerade havspolitik och flera EU-miljödirektiv.

Programmet omfattar 173 miljoner euro där EU står för den största delen av finansieringen. Resterande del finansieras med svenska medel i form av statliga pengar och medfinansiering från andra offentliga aktörer. Vid årsskiftet hade det beviljats stöd för motsvarande 118,4 miljoner euro inom programmet (Eurokurs 8.39 SEK/Euro), vilket motsvarar 69 procent av den totala programbudgeten. Hittills har ca 63 miljoner (36 procent av budget) utbetalats.

I programmet beskriver Sverige hur de unionsprioriteringar som medfinansieras genom EHFF ska genomföras. Fonden ingår i ett gemensamt, nationellt strategiskt ramverk som även omfattar övriga så kallade struktur- och investeringsfonder i EU (landsbygdsfonden, socialfonden, regionalfonden).

Programmet ska både främja de mål om tillväxt, arbetstillfällen och hållbarhet som ingår i reformen av den gemensamma fiskeripolitiken (GFP) och bidra till att uppnå EU:s gemensamma tillväxt- och sysselsättningsstrategi (den s.k. EU 2020-strategin).

Sveriges målsättning med programmet är att det ska:

- utveckla ett miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbart fiske och vattenbruk i Sverige
- stödja kustnära samhällen att diversifiera sin ekonomi
- finansiera projekt som skapar nya jobb och förbättra livskvaliteten längs kusten
- göra det lättare att få finansiering.

För att nå målsättningen med programmet beviljas stöd inom sex unionsprioriteringar:

1. Hållbart och konkurrenskraftigt fiske. Här kan man bland annat få stöd för fiskerelaterade miljöåtgärder och utbildning inom fiske
2. Hållbart och konkurrenskraftigt vattenbruk. Här kan man bland annat få stöd för att starta ett hållbart vattenbruksföretag och för att odla i recirkulerande system
3. Genomförande av fiskeripolitiken (datainsamling samt kontroll och tillsyn). Här söker myndigheterna stöd för att utföra sina uppdrag gällande datainsamling samt kontroll. Stöd ges även till privata aktörer för kontrollaktiviteter

4. Lokalt ledd utveckling. Här kan man få stöd för projekt som leder till utveckling i ett leaderområde
5. Saluföring och beredning. Här kan man få stöd för beredning av fiskeri- och vattenbruksprodukter
6. Främja genomförandet av den integrerade havspolitik. Här kan man få stöd för projekt som syftar till att skydda den marina miljön och den biologiska mångfalden.

Programmet fortlöper tämligen väl enligt plan. Det finns fortfarande ett antal problem som medför att programmet inte presterar helt i enlighet uppsatta förväntningar. Övergripande har programmet en acceptabel beviljandegrad för samtliga unionsprioriteringar förutom UP 6. Generellt är utbetalningstakten lägre än väntat med undantag för UP 5.

Söktrycket varierar mellan unionsprioriteringarna och är lägre än väntat. För en del åtgärder har det varit betydligt lägre intresse än förväntat, exempelvis för åtgärden *Skydd av havsmiljön*. Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten och Länsstyrelsen har i olika sammanhang försökt mobilisera intresse, vilket ännu inte gett ett tillräckligt genomslag.

Vid årsskiftet 2018/2019 trädde en större programändring i kraft. Programändringen omfattade ett antal budgetjusteringar för att öka möjligheten att uppnå de mål som finns i programmet. Den innebar bland annat ett ökat fokus på miljöanpassning och ökad hållbarhet inom fiske och vattenbruk samt utökade investeringsmöjligheter för att utveckla det småskaliga kustfisket.

I samband med programändringen fördelades även de nationella budgetreserverna som motsvarade 20 % av budgeten. Därför öppnades flera åtgärder som tidigare varit stängda på grund av medelsbrist för nya ansökningar vid årsskiftet 2018/2019. Detta ledde till ett ökat söktryck i början av året. En del åtgärder, särskilt inom vattenbrukssektorn, hade så högt söktryck att de fick stänga igen på grund av medelsbrist. Andra åtgärder där vi hade förväntat oss ett stort intresse, till exempel åtgärden för att *Höja kvalitet och mervärde på vildfångad fisk*, genererade färre ansökningar än förväntat.

Uppnådda resultat inom havs- och fiskeriprogrammet mäts med s.k. resultatindikatorer. Programmet har hittills bland annat bidragit till att minska bifångsterna och höja bränsleeffektiviteten inom fisket, höjt produktionen inom flera delar av vattenbruket, samt ökat både volym och värde i första försäljningsled för fiskeri- och vattenbruksprodukter. Några resultat är dock lägre än förväntat, exempelvis den företagsekonomiska utvecklingen inom fisket, samt programmets bidrag till att utveckla skyddade områden till havs.

Utvärderingssekretariatet vid Jordbruksverket ansvarar för att programmets genomförande löpande utvärderas under programperioden. Utvärderingar genomförs både av externa och interna utvärderare i syfte att utvärdera programmets genomförande, ändamålsenlighet och måluppfyllelse. Hittills har sju olika utvärderingsstudier genomförts och flera andra pågår.

Vi börjar närma oss slutet av programperioden och behöver göra en översyn av omfördelningar av medel mellan både inom och mellan unionsprioriteringar och åtgärder. Detta för att öka nyttjandet av programmets totala budget. Dessutom finns behov av att anpassa resultatmål i programmet till mer realistiska utfall och justera för nödvändiga omfördelningar. Jordbruksverket bedömer att detta kommer behöva hanteras i en programändring under år 2020.

Ett problem för programgenomförandet är de långa handläggningstiderna som leder till att de sökande får vänta på både beslut om stöd och utbetalningar. För att komma tillrätta med detta har Jordbruksverket infört en rad processer för att förenkla och snabba på handläggningen för både beslut och utbetalningar.

För att ha en så jämn och hög genomförandetakt som möjligt har kommissionen infört ett system som kallas "N+3" och innebär att de belopp som beviljats stöd ett år ska vara utbetalade inom de tre kommande åren. Detta innebär för Sveriges del att under 2019 måste ca 47 miljoner euro vara rekviderade från kommissionen för att vi ska slippa straff i form av administrativa påföljder eller återtag av programbudget. Detta mål uppnåddes redan under april månad.

Övervakningskommittén

För att följa arbetet med havs- och fiskeriprogrammet finns en övervakningskommitté. Kommittén är sammansatt av 19 ledamöter från näringen, myndigheter och organisationer. Ledamöternas uppgift är att granska genomförandet och följa utvecklingen av programmet och hur målen uppnås. Övervakningskommittén har också till uppgift att granska och godkänna urvalskriterierna. Den ska dessutom granska och godkänna de rapporter som varje år skickas till EU-kommissionen. När det gäller programändringar ska övervakningskommittén rådfrågas och om den anser att det är lämpligt, avge ett yttrande. Kommittén får också lämna synpunkter om genomförandet och utvärderingen av programmet.

Landsbygdsnätverket

En viktig funktion för det svenska landsbygdsnätverket är att samla aktörer som arbetar med havs- och fiskeriutveckling. Målet med nätverket är att kunna genomföra programmet på ett bättre och mer effektivt sätt.

Landsbygdsnätverket skapar mötesplatser där olika aktörer på lokal, regional och nationell nivå kan informera varandra och dela erfarenheter. Tanken är att aktörerna tillsammans ska kunna utveckla metoder som sedan användas i arbetet med havs- och fiskeriprogrammet.